

структури особистості є також її можливості – система здібностей, що визначає успіх діяльності. Важливою складовою є характер людини – своєрідний каркас, або сукупність, психічних особливостей і властивостей особистості. Найважливішу роль відіграють риси працівника, які визначають його ставлення до самого себе, до інших людей, до суспільства в цілому (скромність, колективізм, патріотизм, егоїзм, зазнайство), риси моральні (чуйність, уважність, делікатність), інтелектуальні (допитливість, цікавість, спритність, логічність, доказовість, чутливість), вольові (рішучість, сміливість, цілеспрямованість, витримка, самостійність, наполегливість, мужність), а також тип темпераменту (сангвінік, холерик, флегматик, меланхолік) [3].

Список бібліографічних посилань

1. Бендас Т. В. Гендерная психология. СПб. : Питер, 2005. 431 с.
2. Савчин М. В. Психологія відповідальної поведінки : монографія. Івано-Франківськ : Місто-НВ, 2008. 280 с.
3. Барановська Л. В. Соціально-детерміновані умови реалізації особистісно-орієнтованого підходу в процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів управління тактичного рівня. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2013. Вип. 7 (50). С. 7–11.
4. Бойко О. В. Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2005. 244 с.

Отримано 05.03.2019

УДК [159.9:343.132](477)

Дмитро Олександрович КРПАК,

слухач магістратури факультету № 1 (слідства)

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ

Розглянуто психологічні особливості проведення обшуку. Підкреслено, що ця слідча дія вимагає від слідчого ретельної психолого-тактичної підготовки.

Використання психологічних знань є необхідною складовою проведення слідчих(розшукових) дій.

Слідчі дії – це регламентовані нормами процесуального права та здійснювані в рамках кримінально-процесуального провадження уповноваженою на те особою, а також забезпечувані заходами державного примусу та супроводжувані необхідним документуванням процесуальні дії, які являють собою комплекс пізнавально-засвідчувальних операцій, спрямованих на отримання, дослідження та перевірку доказів [2]

Обшук є заходом забезпечення кримінального провадження, внаслідок якого особа зазнає втручання у приватну територію – робочий офіс чи житлове приміщення.

Обшук – примусова слідча дія, яка проводиться відповідно до статей 234–236 КПК України, з обстеження об'єктів і окремих громадян з метою розшукування і вилучення прихованих предметів та документів, що мають доказове значення. Його слід віднести до слідчих дій зі значним потенціалом конфліктності. Його конфліктний характер визначається, з одного боку, протиріччями цілей сторін, а з іншого, – примусовістю та публічністю стосовно обшукуваного. Основне, що обшукуваний має на меті і що визначає спосіб його мислення й поведінки, – це пошуки максимально надійної схованки для вкрадених цінностей, знарядь, інших предметів, що можуть бути використані як докази [3, с. 461].

Психологічним змістом діяльності слідчого при проведенні обшуку є організація пошукових дій стосовно прихованих матеріальних об'єктів, що викривають злочинця. Загальну тактику проведення обшуку досить повно розглянули вчені-криміналістами та процесуалістами в криміналістичній літературі, зокрема, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, П. Д. Біленчук, С. Ф. Денисюк, О. О. Закатов, В. О. Коновалова, В. С. Кузьмічов, О. М. Кузів, Є. Д. Лук'янчиков, І. Ф. Пантелєєв, О. Р. Ратінов, М. В. Салтєвський, В. М. Тертишник, В. Ю. Шепітько та інші.

З'ясування психологічних закономірностей обшуку в плані його пізнавальної функції має велике значення для слідчої практики. Пізнавальна роль психології при обшуку полягає у двох основних напрямках: 1) установленні психологічних закономірностей, що складають основу приховування тих чи інших об'єктів; 2) розробленні тактичних прийомів, спрямованих на оптимальне проведення цієї слідчої дії.

Пізнавальна роль психології приховування полягає у виявленні тих розумових побудов, що лежать в основі дій особи, яка приховує об'єкти, що підлягають вилученню при обшуку. Для того щоб знайти шукану річ, необхідно проникнути у психологію того, хто ховає, підпорядковану певним розумовим стандартам, за допомогою яких вирішуються завдання, пов'язані з прихованням того чи іншого об'єкта. У загальному комплексі завдань, які вирішує приховуючий, головна роль належить завданню щодо створення суб'єктивної недоступності речі для особи, яка проводить обшук [1, с. 144].

Обшук характеризується наступними психологічними особливостями: дане слідча дія відбувається в ситуації протидії з боку осіб, у яких воно проводиться; у ході обшуку здійснюється активна пошукова діяльність, спрямована на виявлення предметів і фіксації місця їх розташування; обшук вимагає від осіб, які його проводять, особливих

моральних вимог по відношенню до своєї поведінки; немає в етичному плані більш складного слідчої дії, ніж обшук [3, с. 462].

Велике значення для успішного проведення обшуку має поведінка самого слідчого. Витримка, самовладання, емоційна стійкість, впливають не тільки на зосередженість власної уваги, а й на поведінку обшукуваної особи. У тому випадку, коли довгий час не вдається добитися позитивного результату, слідчий не повинен допускати будь-яких емоцій, які можуть негативно вплинути на процес обшуку. Для забезпечення високої пошукової активності доцільно не переходити до огляду нового об'єкта без повного огляду попереднього, припинити метушню і сторонні розмови, за необхідності контактувати з обшукуваною особою коректно і стримано, робити перерву для відпочинку при появі ознак втоми. Корисно також міняти види діяльності: переходити від огляду однієї групи предметів до огляду іншої, від вивчення дрібних предметів (книжок, листів тощо) до огляду великих предметів (меблів, апаратури тощо). Це дасть змогу слідчому зменшити вплив одноманітних подразників і монотонності дій на стійкість його уваги.

При проведенні обшуку слідчий стикається з такими складнощами, як встановлення мовного контакту з особою, яку обшуковують. Встановлення такого контакту допомагає переконувати, спостерігати за реакцією обшукуваної особи, встановлювати взаємозв'язок виявлених об'єктів з іншими, їхнє значення для цієї особи тощо. Практика слідчих дій показує, що в процесі обшуку необхідно якомога більше і ширше залучати обшукувану особу до бесіди, ставити їй уточнюючі запитання, запитувати її про призначення тих чи інших предметів, час і місце їх придбання та ін. Слухаючи відповіді обшукуваної особи, слідчий одночасно спостерігає за її станом, за поведінкою, мімікою, жестами. Якщо присутній який-небудь подразник, посилюються процеси емоційного збудження обшукуваної особи, міняється тембр її голосу, манера розмови, а також ускладнюється можливість контролю за власною поведінкою та психофізіологічними реакціями.

Складна психологічна атмосфера обшуку, серйозні несприятливі наслідки для особи, яку обшуковують (виявлення в неї засобів злочину чи інших предметів, які мають доказове значення у справі), можуть підштовхнути її або інших зацікавлених осіб до застосування не тільки хитрощів і провокацій, а й сили. Ось чому особистий обшук з метою вилучення зброї є одним із необхідних засобів гарантії безпеки учасників обшуку і всіх присутніх осіб, який проводиться перед початком слідчих дій. Оскільки обшук пов'язаний із проникненням у приміщення, з обстеженням предметів і документів особистого характеру, слідчий повинен дотримуватись певних морально-етичних норм: не вдаватись до дій, які принижують честь і гідність особи, яку обшуковують, не

розголошувати обставини інтимного життя, проводити особистий обшук тільки особою тієї ж статі і в присутності осіб тієї ж статі тощо.

На нашу думку, при підготовці та проведенні обшуку слідчому було б доцільно залучати в якості спеціаліста кваліфікованого психолога для спостереження за поведінкою обшукуваної особи. Це б допомогло слідчому швидше досягнути цілі обшуку.

Список бібліографічних посилань

1. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2008. 240 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 28.02.2019).
3. Юридична психологія : підручник / за заг. ред. О.М. Бандурки ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Майдан, 2018. 684 с.

Отримано 27.02.2019

УДК 159.923:364.08

Людмила Володимирівна П'ЯНКІВСЬКА,

асистент кафедри педагогіки, психології,

медичного та фармацевтичного права

Національної медичної академії післядипломної освіти

імені П. Л. Шупика (м. Київ)

КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Розкрито теоретичні аспекти копінг-стратегій поведінки. Розглянуто особливості копінг-стратегій поведінки у поліцейських. Акцентовано увагу на необхідності їх врахування у процесі психологічного супроводження службової діяльності працівників правоохоронних органів

Копінг-стратегії поведінки – це усвідомлені і життєво необхідні моделі поведінки долаття труднощів. Несформованість копінг-стратегій поведінки спричиняє порушення соціальної взаємодії, деструктивні зміни особистості, детермінує проблеми адаптації та саморозвитку. Як феномен зниження життєстійкості людини він призводить до заміни конструктивних стратегій поведінки на неконструктивні. Це стосується також і поліцейського та має негативний вплив на його психологічне здоров'я й виконання ним службових завдань. Ця обставина робить актуальним наукові дослідження копінг-стратегій, з позицій психологічної науки. Розуміння копінг-стратегій та виявлення їх зв'язку з особистісними ресурсами необхідно враховувати у процесі психологічного супроводження службової діяльності працівника поліції.